

Hr. Lauri Hussar
Riigikogu

Teie: 08.07.2026 nr 7-1.2/26-01420-2

Meie: 22.07.2026 nr 1-9/1896-3

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele

Edastan Teile vastuse Riigikogu liikme Aleksandr Tšaplõgini kirjalikule küsimusele Politsei- ja Piirivalveameti läbi viidud 5,56x45 FMJ (M193) laskemoona ostmise riigihanke kohta.

1. Millised konkreetsed asjaolud tunnistati kriisiolukorraks, mis võimaldasid kohaldada läbirääkimistega menetlust ilma hanketeate eelneva avaldamiseta?

Laskemoona 5,56x45 FMJ (M193) ostmiseks Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) läbi viidud viitenumbri 305045 riigihanke kohaldamise aluseks on riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 173 lg 1 p 5. Nimetatud sätte järgi on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihanke puhul¹ hankijal õigus korraldada riigihange väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlusena, kui hankelepingu kiire sõlmimine on vajalik kriisiolukorrast tingitud kiireloomulisuse tõttu, mis ei võimalda kinni pidada RHS-s sätestatud hankemenetluse läbiviimise tähtaegadest. Selline alus tuleneb kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 1 p-st c.

Seda, mida tuleb kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi kontekstis lugeda kriisiolukorraks, saab määratleda kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi art 1 p 10 alusel, mille kohaselt on kriis olukord liikmesriigis või kolmandas riigis, kus on toimunud kahjustav sündmus, mille ulatus on oluliselt suurem kahjustavate sündmuste ulatusest igapäevases elus ja mis oluliselt ohustab või piirab inimeste elu ja tervist või mõjutab märkimisväärselt vara väärtust või nõuab meetmeid elanikkonna varustamiseks hädavajalikuga; kriisiga on tegemist ka siis, kui niisuguse kahjustava sündmuse toimumist peetakse ilmseks; relvastatud konfliktid ja sõjad on käesoleva direktiivi tähenduses kriisid².

Eesti julgeolekupoliitika alused³ nimetab kriisiks kolmandas riigis toimuvat sõjalist konflikti, kus p-s 4.4 (sõjaline kaitse, lk 8) on nimetatud viimase viie aasta kriiside seas ka Venemaa agressiooni Ukrainas. Kriisivalmidust ja kriisikindluse tagamist on seejuures märgitud just varude loomise kontekstis, aga ka õigeaegse võimearendusega seoses.

¹ RHS § 169 lõike 1 punkti 1 ja 2 kohaselt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangeteks kaitseotstarbelise asja ostmise, mis on projekteeritud või kohandatud sõjaliseks otstarbeks ning mis hõlmab muuhulgas laskemoona; ning sellise julgeolekuotstarbelise asja, sealhulgas selle mis tahes osa, koostisosa või alamkoostisosa ostmise, mis eeldab või sisaldab riigisadalust, salastatud välisteavet või muud juurdepääsupiiranguga teavet või millega see kaasneb. Viitenumbri 305045 riigihanke hankeeseme tehniline kirjeldus on kinnitatud asutusesiseseks kasutamiseks avaliku teabe seaduse § 35 lõike 1 punkti 5² ja 6² alusel.

² Riigihangete seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 491 SE seletuskiri, lk 49 teine lõik.

³ Eesti julgeolekupoliitika alused. Vastu võetud 22.02.2023. Avaldatud RT III, 28.02.2023.

Pikk 61 / 15065 Tallinn / info@siseministeerium.ee / www.siseministeerium.ee

Registrikood 70000562

24. veebruar 2022 algas täiemahuline sõda Ukraina territooriumil. Kuigi ainuüksi sõja fakt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivis kasutatud definitsiooni kohaselt kriis, on ilmsed ka sõjast tingitud otsesed mõjud Eesti Vabariigile, sh riigi julgeolekule. Eesti on ise hübriidrännakute otsene sihtmärk, mis väljendub näiteks selles, et sagenenud ja üha agressiivsemaks on muutunud avalikud provokatsioonid, sh provokatiivsed piiririkumised Venemaa Föderatsiooni poolelt, sidesegamine, mille tõttu on kukkunud ja võivad ka edaspidi lendavad objektid alla kukkuda, mis omakorda ohustab riigi ja elanikkonna vara ning halvemal juhul tervist. Teiselt poolt tuleb kaitse- ja julgeolekuotstarbeliste vahendite puhul arvesse võtta, et mitmendat aastat vältava sõja tõttu on nende vahendite kättesaadavus oluliselt raskendatud.

2. Millise dokumendiga on vormistatud sellise kriisiolukorra olemasolu otsus, kes ja millal see otsus vastu võeti?

RHS, mis võtab mh üle kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81, ei näe ette riigihanke läbiviimiseks kriisiolukorra olemasolu kohta otsuse vastuvõtmist. Riigihanke menetlus algatati kooskõlas PPA hankekorras sätestatuga, sh on hankemenetluse läbiviimise otsuses kirjalikult põhjendatud riigihanke läbi viimist RHS § 173 lg 1 p 5 alusel.

3. Miks ei küsinud Politsei- ja Piirivalveamet hinnapakkumisi kõigilt kehtivas raamlepingu osalistelt, kui hangiti sama liiki laskemoona?

PPA kui kogenud kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hankija eelnevate hangete praktika kohaselt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna rahvusvahelist piirmäära ületava piiratud hankemenetluse läbiviimine võtnud aega 245-748 päeva (näiteks riigihanke viitenumbrid 257640, 263926, 279176, 284595). See on pelgalt hankemenetluse läbiviimisele kuluv aeg, millele tuleb juurde liita ka kauba tarneaeg. Eelnevalt läbi viidud laskemoona ostmise hange näitas, et soovitud laskemoona tarneaeg võib märkimisväärselt erineda, olles 210-540 päeva. Olukorras, kus riik ja PPA asutusena on otsustanud luua strateegilisi varusid, ei oleks täiendava piiratud hankemenetluse läbi viimine olnud jätkusuutlik lahendus. Väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlus ehk riigihange nr 305045 viidi läbi üksnes ja ainult selle laskemoona osas, s.o 5,56x45 FMJ (M193), mille kohta PPA-l puudus kehtiv raamleping ning pöörduti ettevõtja poole, kes PPA poolt 2025. aastal läbi viidud turu-uuringu, aga ka riigihanke nr 257640 järgi suutis pakkuda optimaalsemat lahendust, sh kiiremat tarneaega.

4. Millisel põhjusel suurenes vajadus M193 koolituspadrunit järel umbes kümnekordseks võrreldes raamlepingu ettevalmistamisel kasutatud esialgsete arvutustega?

Eelmist riigihanget laskemoona ostmiseks kavandati ja valmistati PPA poolt pikalt ette, juba enne kriisiolukorra algust 2022. aastal, s.t ajal, mil geopoliitiline olukord Euroopas ei nõudnud taolisel tasemel valmisolekut ega hõlmanud nii laiaulatuslikke julgeolekuohte. Samuti olid laske- ja lahingumoonade tarneajad keskmisest lühemad, varasem kavandatud raamlepingu maht nägi arusaadavalt ette üksnes eriettevalmistuse vajaduste katmise ning PPA ei planeerinud varasema riigihanke alusel kriisi- ega strateegiliste varude soetamist. Seetõttu sai eelmise raamlepingu maht planeeritust varem täis.

5. Miks ei nähtud nii märkimisväärselt täiendavat vajadust ette laskemoona pikaajalise hanke planeerimisel?

Nagu eespool kirjeldatud, siis laskemoona ostmiseks PPA poolt korraldatud varasema, viitenumbriga 257640 riigihanke ettevalmistamise ajal oli olukord märkimisväärselt erinev

võrreldes praegusega. Eelmise, juba enne 2022. aastat planeeritud laskemoona ostmise riigihankes piiras raamlepingu mahu hanke alustamisel mais 2023 avaldatud hanketeate maksimaalsed piirmäärad (antud riigihanke osas 1,5 M). RHS § 81 lg 1 järgi hanketeadet pärast taotluste esitamise tähtaega (juunis 2023), muuta ei ole lubatud.

6. Milline on sõlmitud lepingu kogumaksumus, kui palju padruneid on juba tellitud ja milline on ühe ühiku hind?

Sõlmitud lepingu kogumaksumus, sh tellitud kogused on koostoimes teave politsei relvastuse hulga ja teave riigikaitseülesannete täitmiseks vajaliku varu suuruse ja vahendite koguse kohta ning selle kasutusele võtmise ulatuse ja tingimuste kohta, mistõttu on nimetatud teabe näol AvTS § 35 lg 1 p 5² ja 6² alusel tegemist asutusesiseseks kasutamiseks määratud ehk juurdepääsupiiranguga teabega. Ühikuhinnad sõltuvad konkreetse tellimuse alusel ostetavast kogusest ning sisaldavad transporti ja garantiid hankijale. Siinkohal on ka paslik märkida, et raamlepingu maksumuse näol on tegemist eeldatava maksimaalse maksumusega ning raamlepingu põhimõte on, et hankija ei ole kohustatud nimetatud summa ulatuses oste sooritama, tellimusi tehakse üksnes vajaduspõhiselt.

7. Kas viidi läbi analüüs, milline oleks olnud hanke maksumus konkurentsipõhise väikemenetluse korral kõigi raamlepingu osaliste seas? Kui jah, palun esitada selle analüüsi tulemused.

RHS § 14 lg 1 p 2 kohaselt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna asjade riigihanke lihthanke piirmäär 60 000 eurot, rahvusvaheline piirmäär 432 000 eurot (käibemaksuta summas). Põhjusel, et riigihanke eeldatav maksumus ületas neid piirmäärasid, ei oleks selliseid väikemenetlusi (väikeoste ega lihthankeid alla rahvusvahelist piirmäära) võimalik läbi viia.

8. Kas Siseministeerium andis nõusoleku erandmenetluse kohaldamiseks ja kui jah, siis milliste dokumentide alusel?

Siseministeerium on ametnike tasandil kooskõlastanud riigihanke viitenumbriga 305045 läbiviimise komisjoni moodustamise otsuse, andmata seejuures hinnangut hankemenetluse liigi valiku õiguspärasusele. Asutuse riigihangete õiguspärase läbiviimise, sh korrektse menetlusliigi valiku eest vastutab asutus ise.

9. Kas viidi läbi sise- või väliskontroll selle hanke seaduslikkuse ja majandusliku põhjendatuse üle?

PPA siseselt läbivad riigihangetega seotud dokumendid kindlaksmääratud kooskõlastus- ja kinnitusprotseduuri, mille käigus vastava valdkonna eksperdid need üle vaatavad ja kinnitavad. Eraldiseisvat sise- või väliskontrolli, kui küsija pidas seda silmas, läbi viidud ei ole. Märgin sedagi, et PPA on riigihangete registris nõuetekohaselt avaldanud hankelepingu sõlmimise teate. Selle teate peale oli turuosalisel, kui ta leidis, et väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluse korraldamine ja selle tulemusel lepingu sõlmimine PPA poolt ei olnud õige, võimalik sõlmitud leping RHS-is ettenähtud korras vaidlustada. Seda ei tehtud.

Hanke majanduslikule põhjendatusele saab hinnangu anda vastavalt turul valitsevale olukorrale: varasemalt läbi viidud riigihange nr 257640 ja selle alt tehtud hinnapäringud ning PPA poolt 2025. aastal läbi viidud turu-uuring. Kui olukord laskemoona turul peaks muutuma sedavõrd, et raamleping ei ole PPA jaoks olemasolevatel tingimustel enam põhjendatud, on PPA-l õigus otsustada selle raamlepingu alt soetusi mitte teha kuivõrd raamleping riigihanke vahendina ei kohusta selle alt tellima.

10. Kas minister näeb riski, et "kriisi" mõiste kasutamist sellistel juhtudel võidakse ära kasutada riigihangete konkurssmenetlustest kõrvalehoidmiseks ja see võib viia maksumaksjate raha ebatõhusa kasutamiseni? Kui ei, siis miks?

Ei näe sellist riski, sest mistahes erandmenetluse kasutamise korral näeb RHS hankijale ette põhjendamiskohustuse. See tähendab, et hankija peab igal üksikul juhul erandmenetluse kasutamise eelduste olemasolu hindama ja põhjendama ning põhjendus peab olema seotud hankeesemega. Seega, kriisile ei saa tugineda mistahes hankeeseme puhul ja mistahes olukordades.

Ühtlasi, nagu eelnevalt märgitud, on erandmenetluse, nagu näiteks väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse tulemusel sõlmitud lepingut võimalik turuosalistel vaidlustada ehk tagatud on ka õiguskaitsemeetmed. Mis puudutab rahaliste vahendite ebatõhusa kasutamise ohtu, siis riigihangete korraldamise eesmärk ei ole saada turult alati kõige odavamat asja vaid sellist, mis kõige paremini vastab hankija ja laiemalt riigi vajadusele. Riigihangetele, eriti suuremahulistele, eelneb ettevalmistavas etapis reeglina ka turu-uuringu läbiviimine, et välja selgitada turul valitsev olukord ja tagada, et hanke tingimused lähtuksid hankija vajadusest ja seejuures oleksid turusituatsiooni arvesse võttes mõistlikud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister